

Покотило А.О.

аспірант,

*Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки*

РОЛЬ ОПОЗИЦІЇ ЯК ФОРМАЛЬНОГО ДЖЕРЕЛА ПОЛІТИЧНОГО ПРОТЕСТУ

Наявність опозиції є обов'язковим і, більше того, надзвичайно важливим елементом адекватного функціонування демократичної політичної системи. Сучасний західний вчений Дж. Кеннан справедливо підкреслює, що якщо в суспільстві не існує дієздатної політичної опозиції, то серед сторін конфлікту з'являються люди, які вважають, що лише вони знають, що є добром для суспільства і будуть намагатися здійснити це добро за умови того, що їх влада не матиме суперників.

З огляду на те, що опозиція у демократичному суспільстві діє у правовому полі, виникає потреба у відповідному правовому забезпеченні. Фундаментальною засадою діяльності опозиції є визнання та забезпечення конституційного права громадян на протест, надання можливості свободи слова та дій у межах закону тощо. Натомість, для ефективного функціонування опозиції, як інституту політичного протесту, в Україні необхідно прийняти закон про політичну опозицію з чітким окресленням її прав, повноважень та обов'язків [5].

Існування ефективно діючої опозиції фактично унеможлиблює узурпацію влади. Окрім того, політична опозиція є інструментом подолання суперечностей між суспільством і владними елітами вона також допомагає нівелювати протиріччя у середині самих суб'єктів влади. У такому випадку є підстави для характеристики опозиції як такої, що в прагненні прийти до влади вдається до різноманітних методів із єдиною метою – забезпечення суспільного блага [3].

Також варто звертати увагу на сутність інституту політичної опозиції. Зокрема, розрізняють ситуативну, альтернативну чи інституційну опозицію. Як можна зрозуміти з її назви, ситуативна опозиція виникає як результат незгоди з приводу окремих елементів державної політики. Коли ці питання узгоджуються, така опозиція розпадається. Натомість альтернативна опозиція відрізняється більшою стійкістю у часі, адже зазвичай має власне бачення державної політики, кардинально відмінне від того, що втілює чинна влада. Окрім того, представники такої опозиції послідовно критикують владу та готові її замінити. А інституційна опозиція, діяльність та статус якої, регламентуються нормативно-правовими актами держави, що визначають її місце в політичній системі й окреслюють інструменти впливу такої опозиції на політичний процес [4].

Опозиція – це формальна легальна форма політичного протесту, яка в процесі еволюції політичної системи перебрала на себе функцію мінімізації рівня незадоволення в суспільстві, нівелювання політичного насилля [2]. Таке розуміння політичної опозиції має сенс у тому випадку, коли йдеться про

відповідальну опозицію, з огляду на те, що депутат має більше легальних важелів впливу на владу, а отже вища вірогідність досягнення поставленої мети. Розглядаючи опозицію як інститут політичного протесту, варто виділити спрямування протестних настроїв суспільства в демократичне та легальне русло як головне завдання опозиції.

За умови довіри суспільства, опозиція не лише забезпечує собі значну електоральну підтримку, але й унаслідок цього може отримати дієві інструменти політичного протистояння, що ґрунтуються на повноваженнях депутатів. В опозиційній політичній силі з'являється також право виступати від імені своїх виборців, доносити їх позицію безпосередньо в парламенті, а також розповсюджувати її у формі офіційних звернень.

Сучасний стан речей в українському політичному просторі є прямим наслідком прогалин у виборчому законодавстві країни, як правило невисокий рівень правової та політичної культури громадян, а отже і незадовільну в цілому якість влади. За таких обставин інститут політичної опозиції отримує надзвичайно велике значення, адже виступає не лише системою протидії діючій владі, але й сприяє диверсифікації політичного процесу та демократизації суспільства загалом. У період соціально-політичної стабільності опозиція виступає як легальний контролюючий орган для всієї системи діючої влади [3; 4].

Феномен опозиції, як інституту політичного процесу, вирізняється недостатньою увагою до нього з боку вітчизняних дослідників. Проте, варто зазначити, що демократична політична система неможлива без врахування інтересів усіх груп населення, що й передбачає існування опозиції.

Отже, існування опозиції є необхідністю для формування та функціонування сучасного демократичного суспільства, зважаючи на те, що вона покликана відображати увесь спектр інтересів громадян держави, що ідеологічно неможливо забезпечити за умови наявності лише одної політичної сили чи консолідованого руху.

Список використаних джерел:

1. Дарнопих Г. Ю. Історичні передумови кризи суспільної довіри до держави як гаранта захисту прав громадян. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право. Харків, 2013. № 3. С. 90–98.
2. Ірха К. О. Теоретичні аспекти дослідження політичної опозиції в західній науці XIX – XX ст. Гілея, Науковий вісник: збірник наукових праць. Київ, 2009. Випуск 29. С. 415–420.
3. Кукуруз О. В. Політична опозиція в Україні та Польщі: порівняльний аналіз. Київ: Наук. думка, 2010. 197 с.
4. Опозиція в Україні. Аналітична доповідь. Центр Разумкова. Київ, 2003. С. 35–40.
5. Проект Закону про парламентську опозицію. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50314 (дата звернення 10.08.2018).